

Pepijn Godefroy van Landscape Architects for Sale (La4Sale) heeft een missie. Namelijk een einde maken aan de simpele denkbeelden dat bebouwing fout is, en het landschap automatisch goed. Dit is volgens Godefroy een hardnekkig misverstand dat voorbij gaat aan de identiteit van een specifieke plek, waar juist ruimte moet zijn voor landschap én bebouwing. Googlemaps wordt als voorbeeld aangehaald om aan te tonen dat gebouwen – ook nieuwe – vaak door mensen worden gefotografeerd en dus gewaardeerd. Vaker zelfs dan het omliggende landschap.

Verslag van de lezing van 14 juni 2011

door Wybren Jorritsma

Afbeeldingen: www.libau.nl

www.googlemaps.nl

www.la4sale.nl

In duidelijke bewoordingen maakt Godefroy duidelijk hoe hij tegen de ontwikkelingen binnen de ruimtelijke ordening aankijkt. Meer respect voor de lokale identiteit en de zoektocht hiernaar is de centrale gedachte achter de ontwerpen van Godefroy. En dus niet een kant-en-klare aanpak met kant-en-klare oplossingen, waarin bebouwing en omgeving nauwelijks een relatie met elkaar aangaan.

Dieptepunten in de architectuur vormen volgens Godefroy de Vinexwijken en grotendeels naoorlogse steden als Purmerend. Hier is het landschap helemaal niet in het ontwerp meegenomen en dacht men: ‘zand erover’. Ten opzichte van de oude bebouwing die een relatie aangaat met het omliggende landschap, vormen dergelijke uitbreidingen ‘puisten die je het liefst uit zou willen knippen,’ aldus Godefroy.

“

Landschap is geen decor, maar een resultaat die pas betekenis krijgt door leefomgeving van mensen

6-‘11

Overheidsinvloed

Wat dat betreft is Godefroy blij met de economische crisis en de afnemende overheidsinvloed vanuit Den Haag, dat grotendeels verantwoordelijk is voor de identiteitloze uitbreidingen zoals de Vinexwijken. Projectontwikkelaars – die minder dan lokale mensen afweten van de lokale identiteit – krijgen door de crisis minder opdrachten. Samen met de afname van Haagse doelstellingen en bemoeizucht kunnen er weer meer ideeën van onderop gerealiseerd worden. Minder bemoeizucht vanuit de rijksoverheid biedt mensen de kans om eigen plannen door te voeren, hoopt Godefroy. Dan zal het landschap daadwerkelijk weer betekenis krijgen.

Een ander nadeel van teveel overheidsinvloed ligt volgens Godefroy in de bureaucratie die ermee gepaard gaat. Er zijn al zoveel plannen geweest die zijn blijven hangen in regelgeving waardoor een zeer lange adem nodig is om ook daadwerkelijk tot de uitvoerende fase te komen. Bijkomend probleem is dat politici die bij de planvorming betrokken waren bij de uitvoeringsfase vaak al lang weer vertrokken zijn, waardoor je soms weer van voren af aan moet beginnen. Hoe we die traagheid ons financieel kunnen veroorloven is iets waar Godefroy zich over verwonderd. Hij voorspelt dan ook dat de grootschalige Publiek-Private Samenwerkingen (PPS) ten einde zijn.

Verantwoord bouwen

In 2002 verrichte La4Sale in opdracht van de provincie Noord-Holland al een onderzoek naar het zogenaamde ‘dorps groeien’. De behoefte dorpen op een verantwoorde manier uit te breiden is het begin van een zoektocht naar aansluiting bij de lokale identiteit van een dorp, welke meestal gekenmerkt wordt door huizen met een individuele uitstraling die een directe relatie

aangaan met het omliggende landschap. Een dorp heeft meestal een landschappelijke ruggengraat waarlangs het gegroeid is: een dijk, een kanaal, een doorgaande weg, en daar moeten nieuwbouwplannen bij aansluiten.

‘Er moet eigenlijk vanuit het landschap worden gedacht als je uit wilt breiden,’ vertelt Godefroy. In Rouveen en Staphorst [1] heeft dat tot een mooie samensmelting van bebouwing en landschap geleid. Ook het Noord-Hollandse dorp Jisp [2] is volgens Godefroy een goed voorbeeld. Bij alle voorbeelden betreft het lintdorpen gebouwd langs een doorgaande weg. Haaks hierop liggen de kavels in stroken, overeenkomstig met de veenaafgravingen. Uitbreidingen hebben stapsgewijs plaatsgevonden door achterop de erven huizen te bouwen, waardoor er als het ware een laag parallel aan het dorp is toegevoegd. Godefroy: ‘Zo kunnen uitbreidingen vervlochten worden met de bestaande bebouwing en het omliggende landschap, en wordt er aansluiting gezocht bij de identiteit van een plek.’

[1][2] De dorpen Staphorst en Jisp

[3] Een schematische weergave van de natuurlijke groei in lintdorpen

Landelijk gebied

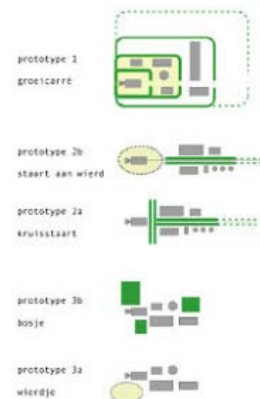
De voorbeelden die Godefroy aanhaalt om zijn visie op de ruimtelijke ordening te illustreren, zijn niet toevallig alleen maar aanwezig in dorpen. Volgens Godefroy is er in het oosten en noorden van Nederland meer bewegingsvrijheid om plannen goed uit te voeren. Ook zijn het de plekken waar de grote opgaven voor de toekomst liggen. Hier wordt de discussie over een goede omgang met de leefomgeving op een grotere en betere schaal gevoerd dan op andere plaatsen, waar het bijvoorbeeld eenzijdig over verrommeling gaat. Dan wordt volgens Godefroy de discussie te nauw gevoerd, omdat er bij het streven naar ruimtelijke kwaliteit ook gekeken moet worden naar de energiebronnen van de toekomst, watermanagement en de rol van boeren en burgers daarin.

Boerenerven

In tegenstelling tot wat de overheid nog vaak denkt, bepalen particuliere initiatieven veelal het ruimtelijke beeld. Zeker geldt dat in de provincies Groningen en Overijssel waar boerenerven de identiteitsdragers van het platteland zijn.

In Groningen deed la4Sale onderzoek naar de boerenerven van de toekomst. Tegen de achtergrond van de tendens tot enerzijds agrarische schaalvergroting en anderzijds toenemende burgerbewoning zullen verschillende typen erven naast elkaar komen

te liggen. Niet de onderliggende, historisch landschappelijke structuur maar de beslissingen van de individuele erfhouders worden zichtbaar. Om boeren te inspireren tot het maken van goede keuzes ontwikkelde La4Sale een model waarin het type erf en het type erfhouder in kaart wordt gebracht. Dit wordt schematisch gekoppeld aan een ontwerpadvies in de geest van het Groninger landschap [4].

[4] Verantwoorde groeischema's volgens Godefroy

Dat Godefroy niet bang is om tegendraadse beweringen te doen bewijst hij met een ontwikkelvisie voor vrijkomende boerenbedrijven in Overijssel. Ook hier zijn de dorpsprofielhouetten en met name de boerenbedrijven en de bijbehorende gebouwen bepalend voor de streekidentiteit. Opvallend zijn de uitspraken van Godefroy dat schaalvergroting juist goed is voor het

landschap. 'Geef de boeren die willen groeien de ruimte, en geef de boeren die willen minderen, de ruimte om enkele lucratieve woninkjes te bouwen op het erf. Zo kunnen succesvolle boeren doorgroeien, andere boeren eindelijk stoppen en voorkom je lelijke nieuwbouwwijken.' Godefroy voorspelt dat dit leidt tot een verantwoorde samenwerking met lokale mensen zonder de projectontwikkelaars die simpelweg te weinig maatwerk kunnen leveren. Landschappelijk gezien betekent dit een veel betere integratie van nieuwbouwwoningen in de omgeving, en financieel is dat ook aantrekkelijk denkt Godefroy: 'Kwaliteit verkoopt altijd. Een bewijs? Kijk maar naar de leegstand in de 'puisten!'